

Utvärdering av

Stödcentrum för Unga brottsoffer

I Uppsala kommun

Kommunikation & IT

Sammanfattning

Det första Stödcentrum för unga brottsoffer startades i Stockholm år 1999 av socionomen Ann Hellströmer. I Uppsala finns denna stödverksamhet sedan 2003 som en del av Ungdomscentrums verksamhet inom Individ och familjeomsorgens (IFO) råd- och stödverksamhet. Stödcentrum för unga brottsoffer samverkar med polisen.

Kommunikation & IT, Uppsala produktion teknik och service (UTS), har fått i uppdrag av Ungdomscentrum, Individ och familjeomsorgen att utföra en utvärdering gällande Stödcentrum för unga brottsoffer.

Utvärderingen bygger på kvalitativa intervjuer av ungdomar som varit i kontakt med Stödcentrum samt föräldrar och andra aktörer nämligen åklagare, polis, socialsekreterare och kuratorer. En enkät har även delats ut till de ungdomar som avslutat eller har varit på väg att avsluta sina stödsamtal. Resultaten sammanfattas nedan för varje frågeställning som utvärderingen svarar på.

- Hur upplever ungdomar, som kommer i kontakt med Stödcentrum för Unga Brottsoffer, det stöd de får?

Bland de ungdomar som intervjuats är upplevelsen av stödet de fått väldigt positiv och flera av dem uppger att de mår bättre efter kontakten med Stödcentrum. Alla var dock inte motiverade till samtal utan i vissa fall fick föräldrarna övertala dem. Behandlarens roll har varit central i bearbetningen av brottet men även andra faktorer utanför Stödcentrum har bidragit såsom tiden som förflutit sedan brottet.

- Hur upplever andra grupper det stöd ungdomarna och dess anhöriga erbjuds?

De intervjuade aktörerna lyfter fram Stödcentrums verksamhet som viktig satsning av kommunen. Kompetensen och specialiseringen mot unga brottsutsatta uppmärksammas som positiv. Ungdomarnas behov av stöd, empati och att få svar på sina konkreta frågor lyfts fram av aktörerna men även deras rädsla för följdbrott. Utvärderarens intryck är att det är vanligare att det är mammorna som följer med ungdomarna på stödsamtal. Forskaren Magnus Lindgren uppmärksammar att socialtjänsten har långsamt börjat bredda sin klientfokus till att även inkludera brottsutsatta.

- Vad fungerar bra i verksamheten?

En framträdande styrka är Stödcentrums goda tillgänglighet men även bemötandet får positiva omdömen. Ungdomarna har även haft möjlighet att påverka samtalsinnehållet. Viktiga komponenter i det praktiska och känslomässiga stödet framträder. Utvärderaren bedömer att det är av särskild vikt att upprätthålla dessa bärande moment i stödet som har även visat sig gett goda resultat för de ungdomar som har ingått i utvärderingen.

- Vad borde fungera annorlunda?

Utvärderarens rekommendationer för att utveckla verksamheten är att

marknadsföra Stödcentrums verksamhet bland unga i Uppsala och att kontinuerligt ge information och kunskap om Stödcentrum bland de olika aktörerna som kommer i kontakt med brottsoffer. Det är viktigt att aktörer som socialtjänsten och skolan har rätt information om Stödcentrums verksamhet och målgrupp för att nå ut till ungdomar som behöver stöd och hjälp. Stödet till ungdomar som utsätts för sexualbrott eller andra sexuella kränkningar men även stödet till anhöriga kan uppmärksammas i den marknadsföring som görs till ungdomar och i den informationen som vänder sig till de olika aktörerna.

Ett annat utvecklingsområde är att erbjuda stöd till unga vittnen och deras anhöriga samt ange detta i Stödcentrums informationsmaterial. Stödet till vittnen och deras anhöriga kan inte ske på bekostnad av specialiseringen mot brottsoffer och den kompetens som finns i verksamheten utan det är viktigt att den behålls. En korrelation måste finnas mellan utökning av målgruppen och verksamhetens resurser för att uppnå en god kvalitet i stödet.

Uppsala 2009-01-19

Katarina Aslanido

Innehållsförteckning

INLEDNING	1
BAKGRUND	1
UTVÄRDERINGSUPPDRAGET	1
<i>Utvärderingens syfte</i>	1
<i>Avgränsningar</i>	2
METOD	2
INTERVJUER	2
ENKÄTER	4
TIDIGARE FORSKNING	5
STÖDCENTRUM FÖR UNGA BROTTSOFFER	6
UNGAS BROTTSSATSATHET	7
STÖDCENTRA FÖR UNGA BROTTSOFFER- I SVERIGE	7
STÖDCENTRUM FÖR UNGA BROTTSOFFER- I UPPSALA	8
RESULTATREDOVISNING	10
INFORMATION OM STÖDCENTRUM.....	10
SAMTALEN PÅ STÖDCENTRUM	12
<i>Första samtalet</i>	12
<i>Samtalen i sin helhet</i>	12
ANHÖRIGA	15
BROTTET	16
SAMARBETET MED STÖDCENTRUM	18
STÖDCENTRA NATIONELLT	18
SÄRSKILDA GRUPPER	19
SLUTSATSER	21
UNGDOMARNAS UPPELVELSER.....	21
AKTÖRERNAS UPPELVELSER OCH ROLL.....	22
STYRKOR	22
UTVECKLINGSOMRÅDEN	23
REFERENSER	25
BILAGA 1- FRÅGOR TILL UNGDOMAR SOM BESÖKT STÖDCENTRUM	27
BILAGA 2- FRÅGOR TILL FÖRÄLDRAR VARS BARN HAR BESÖKT STÖDCENTRUM	29
BILAGA 3- INTERVJUGUIDE FÖR ÅKLAGARE/POLIS	30
BILAGA 4- INTERVJUGUIDE FÖR SOCIALSEKRETERARE/ KURATORER	31
BILAGA 5- INTERVJUGUIDE TILL NÄTVERKET	32
BILAGA 6- ENKÄT FÖR UNGDOMAR SOM BESÖKT STÖDCENTRUM	33

Inledning

Bakgrund

Det första Stödcentrum för unga brottsoffer startades i Stockholm år 1999 av socionomen Ann Hellströmer. Bakgrunden till initiativet och de erfarenheter som Ann Hellströmer erhållit av unga brottsoffer och deras situation beskrivs av journalisten Ulrika By i boken ”Hej, Hoppas allt är ok”. Den nystartade verksamheten fokuserade inte på gärningspersonen vilket var ett nytt grepp för omvärlden:

”För Ann kändes det som om hon hade hittat ett stort svart hål som ingen vågat titta in i. Det var egentligen bara en känsla, men den var stark och den bottnade i hennes mångåriga insyn i unga människors livsvillkor.”¹

Stödcentra för Unga Brottsoffer finns i flera kommuner runt om i Sverige och i Uppsala finns denna stödverksamhet sedan 2003 som en del av Ungdomscentrums verksamhet inom Individ och familjeomsorgens (IFO) råd- och stödverksamhet. Stödcentrum för unga brottsoffer tar emot ungdomar i Uppsala kommun och har ett samarbete med polisen. Den arbetsmodell som Ann Hellströmer utvecklade genom mötet med unga brottsoffer ligger som grund för verksamheten.

Stödcentrum i Uppsala ingår i nätverket av stödcentra för unga brottsoffer i Sverige som träffas årligen för att utbyta erfarenheter och för att vidareutveckla verksamheterna.

Utvärderingsuppdraget

Kommunikation & IT, Uppsala produktion teknik och service (UTS), har fått i uppdrag av Ungdomscentrum, Individ och familjeomsorgen att utföra en utvärdering gällande Stödcentrum av unga brottsoffer.

Utvärderingens syfte

Utvärderingen skall i första hand belysa hur ungdomar som kommit i kontakt med Stödcentrum för unga brottsoffer upplevt det stöd som erhållits, d v s vad har fungerat bra och vad borde fungera annorlunda. Utvärderingen belyser hur andra grupper, vilka är brottsoffrens föräldrar, polismyndigheten, åklagarverksamhet, skolpersonal, och tjänstemän inom socialtjänsten, upplever det stöd som unga brottsoffer och dess anhöriga erbjuds. Syftet kan brytas ner i följande frågeställningar:

- Hur upplever ungdomar, som kommer i kontakt med Stödcentrum för Unga Brottsoffer, det stöd de får?
- Hur upplever andra grupper det stöd ungdomarna och dess anhöriga erbjuds?
- Vad fungerar bra i verksamheten?
- Vad borde fungera annorlunda?

¹ A. Hellströmer och U. By, *Hej, hoppas allt är ok*, Jure förlag, Stockholm, 2008, s. 12.

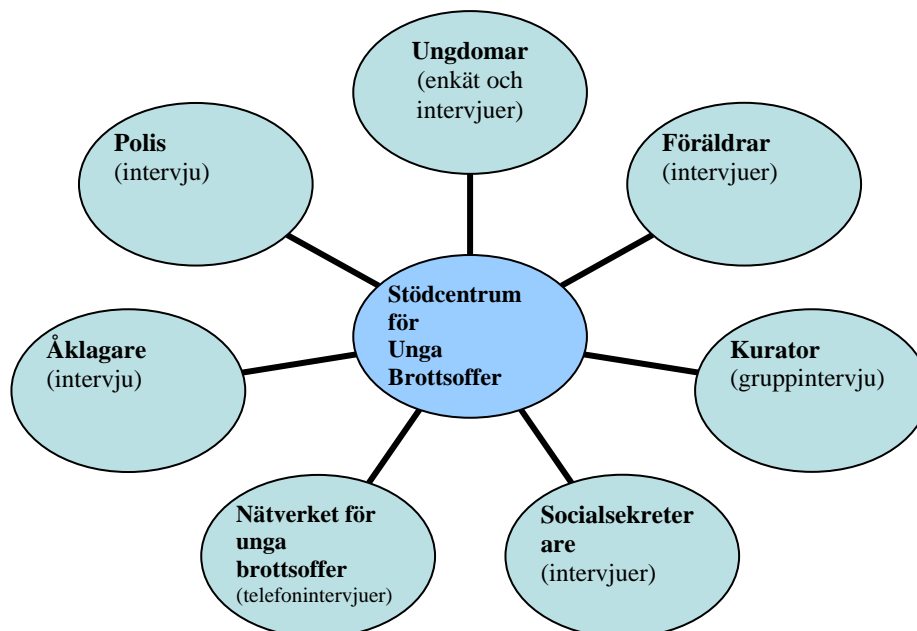
Avgränsningar

Utvärderingen av Stödcentrum för unga brottsoffer fokuserar på verksamheten i Uppsala kommun och utgör inte i huvudsak en nationell jämförelse. Ett nationellt perspektiv, genom intervjuer med nätverket för Stödcentra, finns med. Arbetsmodellen som verksamheten använder är inte föremål för fördjupning.

Metod

Utvärderingen bygger i första hand på kvalitativa intervjuer av ungdomar som varit i kontakt med Stödcentrum samt deras föräldrar men även andra aktörer som berörs av verksamheten. Dessa är åklagare, polis, socialsekreterare och kuratorer. En enkät har delats ut under cirka ett års tid² till de ungdomar som avslutat eller har varit på väg att avsluta sina stödsamtal.

Figur 1 ger en överblick kring grupperna runt Stödcentrum för unga brottsoffer och utvärderingsmetoden:

Figur 1. Översikt över utvärderingsmetoden

Intervjuer

Flera av intervjupersonerna har rekryterats i dialog med Stödcentrums personal. I en studie som gjorts av ett Stödcentrum i Stockholm lyfts problematiken upp där ungdomarna som deltog i utvärderingen rekryterades med hjälp av behandlarna på Stödcentrumet. I nämnda utvärdering diskuteras risken att den organisation eller verksamhet som ska utvärderas sorterar bort vissa personer för undersökningen eller omedvetet eller medvetet lyfter fram andra personer³. Detta är relevant att resonera kring även gällande den aktuella utvärderingen.

² från hösten 2007 fram till hösten 2008.

³ L-L. Rytterbro och A. Eklund, *Tiden läker alla sår?*, Stockholms universitet, Stockholm, 2006.

Rekryteringen av ungdomar och föräldrar har skett via behandlarna med anledning av att det bedöms vara ett vedertaget forskningsetiskt tillvägagångssätt för den typen av verksamhet. När det gäller rekryteringen av andra grupper som kuratorer, socialsekreterare respektive representanter från rättsväsendet så skulle kritiken kunna vara att professionella som är negativt inställda till Stödcentrums verksamhet eventuellt inte får samma möjlighet att delta och ge sin åsikt. Kännedom om verksamheten prioriterades framför att alla berörda skulle få förfrågan att delta i undersökningen eftersom det kan vara svårt att ha en uppfattning om verksamheten om ingen kännedom finns, oavsett om uppfattningen skulle vara negativ eller positiv⁴.

Av åtta ungdomar som tackat ja till att medverka i utvärderingen intervjuades slutligen sex stycken, fem flickor och en pojke. Intervjuerna genomfördes genom personliga möten på Stödcentrums lokal för att erbjuda en för ungdomarna van miljö och några intervjuades per telefon⁵. Fem föräldrar vars barn har varit i kontakt med Stödcentrum intervjuades och alla var kvinnor⁶. För tre av mammorna gällde kontakten med Stödcentrum deras söner och för resterande två deras döttrar. Under intervjuerna visade sig att en av ungdomarna och en förälder som intervjuats påbörjat sin kontakt före 2003, innan Stödcentrum fanns. Intervjun genomfördes ändå men frågorna som rörde hur information om Stödcentrum erhållits blev därmed irrelevanta.

Individuella intervjuer genomfördes med en polis och en åklagare⁷. Fokusgruppen med kuratorer bestod av tre deltagare och kompletterades med en telefonintervju av en fjärde kurator p.g.a. svårigheter att boka in en gemensam tid. Två av kuratorerna arbetade i grundskolan och två i gymnasieskolan. En fokusgrupp var inplanerad att genomföras med socialsekreterare som arbetar med ungdomar men i stället genomfördes individuella intervjuer⁸ med fyra socialsekreterare där två intervjuades per telefon med anledning av rekryterings svårigheter⁹.

Tre telefonintervjuer¹⁰ genomfördes inom det nationella nätverket för unga brottsoffer. Två personer som har varit viktiga för unga brottsoffer valdes ut från nätverket. Den ena grundade det första Stödcentrum i Stockholm och har även varit drivande nationellt. Den andre är fil dr i viktologi och var en aktiv person i uppstarten av Stödcentrum i Uppsala. En intervju genomfördes med en brottsofferstödare från Stödcentrum i Göteborg för att få inblick i arbetet med unga vittnen till brott.

De intervjuade har fått möjlighet att granska minnesanteckningar från intervjuerna. I vissa fall har bandspelare använts vid intervjutillfället. Intervjupersonerna har hanterats konfidentiellt

⁴ Att använda sig av kontaktpersoner som informanter genom att upplysa om tänkbara deltagare från sitt naturliga kontaktnät är en av rekryteringsmetoderna för fokusgruppsintervjuer. V. Wibeck, *Fokusgrupper*, Lund, Studentlitteratur, 2000.

⁵ Se intervjuguiden för frågor till ungdomar i bilaga 1.

⁶ Se intervjuguiden för frågor till föräldrarna i bilaga 2.

⁷ Se intervjuguiden för polis och åklagare i bilaga 3.

⁸ Se intervjuguiden för kurator och socialsekreterare i bilaga 4.

⁹ Vid rekryteringen togs kontakt med enhetscheferna för barn och ungdomsenheterna för Gamla Uppsala, Gottsunda, Östra och Sydvästra, ungdomsbrottsgruppens gruppleddare samt förebyggande ungdomsarbetare inom områdena Gottsunda, Gamla Uppsala, Stenhagen och Sävja för att rekrytera deltagare till fokusgruppen.

¹⁰ Se intervjuguiden för intervjuerna med nätverket i bilaga 5.

och hänsyn har tagits till Vetenskapsrådets forskningsetiska principer inom humanistisk och samhällsvetenskaplig forskning¹¹.

För att reducera och strukturera intervjumaterialet i intervjustudien används meningskategorisering enligt Steinar Kvale (1997) för att ge överblick över svaren. Två personer ifrån nätverket omnämns vid namn¹² i utvärderingen med anledning av deras framträdande roll för Stödcentrum i Uppsala men även nationellt.

Enkäter

Ungdomar som besöker verksamheten registreras inte med personuppgifter. Stödcentrums personal delade därför ut enkäten till alla ungdomar som hade avslutat eller var på väg att avsluta sin kontakt med Stödcentrum i samband med deras sista besök¹³. Vissa svårigheter kan finnas vid det valda tillvägagångssättet exempelvis att behandlarna inte alltid varit medvetna om att de haft sitt sista möte med en ungdom. Tillvägagångssättet innebär också att möjligheten att skicka påminnelser till ungdomarna saknas.

Behandlarna fick instruktioner att registrera hur många enkäter som utdelats. Även uppgifter om kön registrerades. I tabell 1 följer en sammanställning av fördelningen per kön där även det totala antalet framgår:

Tabell 1. Fördelning av enkäten per kön

	Antal svar	Antal i målgrupp	Andel (%) svarande i målgrupp	Andel (%)
Flickor	19	28	68	50
Pojkar	19	38	50	50
Totalt	38	66	-	100

Svarsfrekvens: 58%

Svarsfrekvensen för enkätundersökningen är 58 procent. Lika många flickor som pojkar har besvarat enkäten och sammanlagt uppgår de svarande till 38 personer. Proportionerligt var det fler flickor än pojkar som svarade.

¹¹ *Konfidentialitetskravet*, innebär att uppgifter om alla i en undersökning ingående personer skall ges största möjliga konfidentialitet och personuppgifterna ska förvaras på ett sådant sätt att obehöriga inte kan ta del av dem. Vetenskapsrådet, *Forskningsetiska principer inom humanistisk och samhällsvetenskaplig forskning*, s 12.

¹² Samtycke inhämtades vid tillfället för intervjun.

¹³ Se enkäten i bilaga 6.

Hälften av de svarande i enkäten är under 16 år och hälften är över 16 år. Tabell 2 sammanställer kön och ålder och redovisas i antal svar:

Tabell 2. Sammanställning av kön och ålder

	Under 16 år	Över 16 år	Total
Flickor	4	15	19
Pojkar	15	4	19
Totalt	19	19	38

Stora flertalet av flickorna som besvarat enkäten är över 16 år medan merparten av pojkarna är under 16 år. Endast fyra flickor som besvarat enkäten är under 16 år medan fyra pojkar är över 16 år.

Tidigare studier

Vid starten av Stödcentrums verksamhet vidarebefordrade polisen alla polisanmälningar där unga brottsoffer var inblandade direkt till Stödcentrums personal. I en utredning år 2005 av polismyndigheten i Uppsala län där stödcentra, polismyndigheter, Rikspolisstyrelsen och Socialstyrelsen hördes föreslogs det att ett samtycke alltid inhämtas. Förslaget, att polismyndigheten bör sända information om Stödcentrum för unga brottsoffer till den unge i samband med utskick av polisanmälan, lyftes fram i utredningen¹⁴.

Två utvärderingar av stödcentra på nationell nivå har genomförts tidigare. ”Tiden läker alla sår?” genomfördes av Stockholms universitet¹⁵ och FoU i Väst gjorde en utvärdering¹⁶ av Göteborgs Stödcentrum för unga brottsoffer.

Forskaren Lise-Lotte Rytterbro genomförde utvärderingen av ett Stödcentrum på uppdrag av Preventionscentrum i Stockholms stad. Det övergripande syftet med studien var att se om Stödcentrum för unga brottsoffer reducerat brottets skadeverkningar för unga utsatta för brott. Resultaten av utvärderingen byggde på 15 standardiserade telefonintervjuer med ungdomar mellan 15-23 år. Av dessa ungdomar var elva pojkar och de resterande fyra var flickor.

I resultatet framkom att ungdomarna fick information om Stödcentrum från polisen, personalen på Stödcentrum, socialtjänsten och familjemedlemmar eller bekanta. Innehållet i kontakten med Stödcentrum beskrevs som att prata. Samtliga ungdomar hade haft kontakt med polisen.

Konsekvenser från brottet som ungdomarna hade upplevt var dels fysiska skador och dels ekonomiska förluster men även sociala konsekvenser som ökad rädsla efter brottet. Majoriteten uppgav att kontakten med Stödcentrum hade reducerat någon eller några av dessa känslor. Nästan hälften av ungdomarna hade vid tillfället för undersökningen inte kunnat återgå till sitt vanliga liv.

¹⁴ S. Erlanddotter - Andersson, *Samarbete mellan Polisen och Stödcentrum för unga brottsoffer*; en promemoria om sekretessfrågor, Polismyndigheten i Uppsala län, Uppsala, 2005 (DRN AALM-005-6233/05).

¹⁵ L-L. Rytterbro och A. Eklund, *Tiden läker alla sår?*, Stockholms universitet, Stockholm, 2006.

¹⁶ C. Hansen Lofstrand, *Det här är större än en mottagning*, FoU i Väst, Göteborg, 2008.

Slutsatserna i utvärderingen, som genomfördes av Stockholms universitet, var att drygt hälften av ungdomarna hade fått brottet bearbetat genom Stödcentrums försorg medan nästan hälften inte kunnat återgå till sina vanliga liv. Positiva effekter av verksamheten kunde konstateras i utvärderingen som att hämndkänslor och utsatthet för sekundär viktimisering¹⁷ reducerats. Stödcentrum var en informationslänk mellan den unge och polisen och bidrog till att skapa en positiv erfarenhet av rättsväsendet. En frågeställning som lyftes fram i utvärderingen var om de med störst behov fångats av Stödcentrums verksamhet då de flesta ungdomar visade sig ha en god föräldrakontakt.

Cecilia Hansen Lofstrand genomförde en utvärdering av Stödcentrum i Göteborg som i sin start drevs i projektform. Verksamheten vänder sig till barn och ungdomar upp till 23 år. Resultaten i utvärderingen byggde på intervjuer, dels individuella och dels i grupp, med projektledaren, brottsofferstödjare, brottsoffer och polisens brottsoffersamordnare. Fyra av de brottsutsatta ungdomarna var flickor, tre var pojkar och även en förälder intervjuades.

Samtliga intervjuade brottsoffer var mycket positiva till stödsamtalen som de menade hade hjälpt dem mycket. I utvärderingen redogörs olika metoder som brottsofferstödjarna har i sin ”verktygslåda”. Brottsoffer som är unga män lyfts fram som en grupp svår att nå och där de själva i vissa fall är kriminella. Samarbetet med andra aktörer såsom brottsofferjouren och polisen omnämns. Utvärderingen redovisar även olika opinionsriktade arbetssätt som använts för att nå mörkertalet av unga brottsoffer.

De rekommendationer utvärderingen av Stödcentrum i Göteborg resulterade i var att en översyn av uppdraget behövde genomföras och ett behov av kontinuerlig dokumentation lyftes fram. Ett behov av att reflektera över gränsdragningarna om vem som anses vara ett brottsoffer, samordning av det lokala stödet och fördjupat samarbete med andra organisationer uppmärksammades. Slutligen rekommenderades ett klart syfte och målgrupper för det opinionsbildande arbete som ingick i projektet.

Stödcentrum för unga brottsoffer

Under detta avsnitt uppmärksammas först ungas utsatthet för brott. Stödet för unga brottsoffer redogörs nationellt vilket bygger på Socialstyrelsens kartläggning av stödcentra år 2005¹⁸ och information hämtad genom de olika stödcentras webbplatser¹⁹. Efter det följer en beskrivning av verksamheten som bedrivs i Uppsala vilken bygger på Stödcentrums verksamhetsbeskrivning²⁰.

Socialnämndens uppdrag gällande brottsoffer regleras av Socialtjänstlagen (2001:453) där det framgår att det *till socialnämndens uppgifter hör att verka för att den som utsatts för brott och dennes närstående får stöd och hjälp*²¹.

¹⁷ Att bli utsatt för kränkning eller traumatisering efter att ha utsatts för ett brott i kontakt med exempelvis rättsväsendet, den egna familjen, f. anm.

¹⁸ Socialstyrelsen, *Stödcentra för unga brottsoffer*, 2005.

¹⁹ Se webbadresserna i referenserna.

²⁰ Verksamhetsbeskrivning av Stödcentrum i Uppsala, Word dokument.

²¹ Socialtjänstlagen (2001:453), 5 kap 11§.

Ungas utsatthet för brott

I den kartläggning som gjordes av Socialstyrelsen 2005 framkommer att både svenska och internationella undersökningar visar att ungdomars utsatthet för brott är större än för befolkningen i allmänhet. De brott som är vanligast är stöld, rån, misshandel, hot och sexuella ofredanden. Även hatbrott är vanligare bland de unga.

Anmälningarna om ungdomsrån fördubblades i slutet av 1990-talet vilket även kan ha berott på en högre anmälningsbenägenhet. Anmälningarna om misshandel mot barn i åldrarna mellan sju till tio år har ökat med 60 procent sedan nittio-talet. Brotten sker oftast på vardagar och gärningsmännen själva är i de allra flesta fall under 15 år. Under samma tidsperiod har anmälningar om sexuellt ofredande nästan tredubblats och brotten sker ofta via e-post eller sms. Även anmälda våldtäkter har ökat på senare år.

I kartläggningen uppmärksammas även att ungas benägenhet att anmäla brott troligen är mindre än för andra grupper vilket medför ett större mörkertal. Det hör inte till ovanligheterna att offret hotas för att inte polisanmäla eller att dra tillbaka sin anmälan. Brottsförebyggande rådet (Brå) har i en nationell trygghetsundersökning undersökt brottsoffers benägenhet att polisanmäla brott²² där det framkommer att ungdomar anmäler färre av de brott de utsätts för än andra grupper. När gärningspersonen dessutom själv var under 18 år minskade sannolikheten avsevärt att ett misshandelsbrott skulle anmälas.

Socialstyrelsens kartläggning av stödcentra redogör kring brottets konsekvenser för den unge. En omedelbar följd av att ha utsatts för brott kan vara en traumatisk kris, d.v.s. en psykisk stressupplevelse som är känslomässigt överväldigande. Den kan ta sig både fysiska och psykiska uttryck som otrygghet, förlorad självsäkerhet, koncentrationssvårigheter, sömnlöshet samt gråtattacker.

Stödcentra för unga Brottsoffer- i Sverige

Vid tillfället för kartläggningen av stödcentra för unga brottsoffer som gjordes av Socialstyrelsen (2005) fanns åtta stödcentra varav tre i Stockholms län. Av dessa var fem permanenta verksamheter medan tre drevs i projektform. I nuläget finns 17 stödcentra runt om i Sverige varav tre finns i Stockholm²³ och flertalet av dem är permanenta. Några stödcentra bedrivs i samarbete mellan flera kommuner, såsom Stödcentrum i Roslagen²⁴ och Stödcentrum Nordväst²⁵.

Av det som framkommer på de olika stödcentras webbplatser vänder sig de flesta stödcentra till ungdomar upp till 20 eller 21 år. Göteborg och Stödcentrum i Roslagen vänder sig till äldre ungdomar, upp till 23 respektive 25 år gamla. Av de stödcentra som finns framgår det att elva av dem även vänder sig till anhöriga och vittnen.

En arbetsmodell utvecklad av socionomen Ann Hellströmer, initiativtagaren till det första stödcentret i Stockholm, var utgångspunkten för de åtta stödcentra som ingick i

²² Brottsförebyggande rådet[Brå], *Brottsoffers benägenhet att polisanmäla brott*, Stockholm, 2008: 12.

²³ Stödcentra Stockholm City, Stockholm Söderort och Stockholm Västerort.

²⁴ Vaxholm, Österåker, Östhammar, Norrtälje.

²⁵ Ekerö, Järfälla, Sollentuna, Solna, Sundbyberg, Upplands Bro, Upplands Väsby och Sigtuna.

kartläggningen under år 2005. Varje verksamhet utvecklade sina egna varianter av modellen beroende på olika förutsättningar och bakgrund.

Principerna för arbetsmodellen är:
<ul style="list-style-type: none"> • ett nära samarbete med polisen • snabb kontakt med den unga • fokus på brottsutsattheten och dess innebörd • information om och kontakt med rättsväsendet
Andra viktiga delar är:
<ul style="list-style-type: none"> • att kommunicera med föräldrarna • svara på frågor kring polisutredningen • ge praktiskt stöd vid rättegång • informera om skadestånd och brottsskadeersättning

I kartläggningen framkom att erfarenheter visat på att man kan underlätta tillfrisknande efter traumatiska händelser genom trygghetsskapande åtgärder, rekonstruktion av den traumatiska händelsen, återupprättande av social samhörighet och saklig information om normala reaktioner.

Stödcentrum för unga Brottsoffer- i Uppsala

Stödcentrum i Uppsala grundades år 2003 som en permanent verksamhet med två heltidsanställda behandlare. Behandlarna är socionomer och har även flertal vidareutbildningar. Målgruppen för stödcentret är ungdomar mellan 13- 20 år som har utsatts för brott samt deras föräldrar. Verksamheten omfattar de ungdomar som bor i Uppsala kommun.

Följande tabell (3) sammanställer antal besökande ungdomar men även antal möten som ägt rum för varje år:

Tabell 3. Antal besökande ungdomar på Stödcentrum i Uppsala, 2004-2007

År	Antal möten	Flickor	Pojkar	Total (ungdomar)
2004	407	44	52	96
2005	510	75	92	167
2006	439	78	59	137
2007	409	69	56	125

* Uppgifterna är hämtade från verksamhetsansvarig

Flest antal besökande ungdomar hade Stödcentrum år 2005 medan flest antal möten ägde rum år 2006. Förhållandet mellan antal möten och antalet ungdomar som besökt verksamheten skulle enligt uppgifterna i tabellen kunna motsvara tre till fyra möten per ungdom.

Efter att verksamheten får kännedom om ungdomen så skickas ett personligt brev med en angiven besökstid. Vid den första träffen beskrivs Stödcentrums verksamhet och vad som kan

erbjudas därefter bokas tre samtal med ungdomen. Om ungdomen har behov av flera samtal fortsätter samtalskontakten. Även tre samtal med föräldrarna kan bokas in vid behov.

Resultatredovisning

Resultatet av utvärderingen beskrivs utifrån de områden som diskuterades under intervjuerna och där även enkätsvaren, vilka gäller ungdomar, redogörs där det är lämpligt. Det som diskuterades i de olika intervjuerna och som utgör avsnittets rubriker är följande:

- Information om Stödcentrum
- Samtalen på Stödcentrum
- Anhöriga
- Brottet
- Samarbetet med Stödcentrum
- Särskilda grupper

I den kommenterade texten till tabellerna kommer alternativen ”i mycket hög grad” samt ”i ganska hög grad” anses som positiva omdömen och på liknande sätt kommer alternativen ”i mycket låg grad” och ”i ganska låg grad” ses som ett negativt omdöme. I vissa fall summeras inte andelarna i tabellerna till 100 procent, vilket beror på avrundning till heltal.

Information om Stödcentrum

I intervjun med polisen framkommer att polisen lämnar ärenden till Stödcentrum efter vårdnadshavarens samtycke mot att de tidigare vidarebefordrade en kopia av polisanmälan. Polisen uppger att sekretessen upplevs som ett hinder. Några av de intervjuade socialsekreterarna uppger att de förutsätter att en upparbetad kanal finns mellan Stödcentrum och polisen då de menar att polisen vidarebefordrar alla polisanmälningar direkt till dem.

När polisen ringer upp föräldrarna använder denne olika sätt att övertyga dem till kontakt med Stödcentrum. De argument som fungerar bäst enligt den intervjuade polisen för att motivera föräldrarna är att de kan få hjälp med att söka ersättningsanspråk eller att brottsoffer kan få hämndbegär om de inte får bearbeta brottet. Polisen menar att om föräldrarna ser ett behov hos sina ungdomar är det mycket lättare att motivera dem till kontakt. Den intervjuade polisen uttrycker en osäkerhet kring hur rutinerna att informera de brottsutsatta om Stödcentrums verksamhet följs upp avseende dem som är mellan 18-20 år.

Åklagaren berättar vid intervjutillfället att det förekommer att de hänvisar ungdomar till Stödcentrum men att vissa ungdomar avböjer kontakten. Det förekommer även att socialsekreterarna och kuratorerna hänvisar ungdomar till Stödcentrums verksamhet. Några av de intervjuade socialsekreterarna säger att de har fått positiva reaktioner när de föreslagit en samtalskontakt. Socialsekreterarna berättar att de kan hänvisa skolpersonal även i de fall ingen polisanmälan görs.

I enkäten fick ungdomarna ange varifrån de fick information om att det fanns möjlighet att ha samtal på Stödcentrum och kunde även uppge flera svar om de fått information från flera håll. I tabell 4 sammanställs svaren:

Tabell 4. Information om Stödcentrum

	Antal	Andel (%)
Polisen	26	68
Föräldrar/vårdnadshavare	8	21
Kompisar	6	16
Personal på skolan	3	8
Personal på landstinget	1	3

Cirka sju av tio uppger att de har fått information från polisen. Var femte uppger att informationen har lämnats av föräldrarna och 16 procent uppger att de fått information från kompisar. Samma bild ges av de intervjuade ungdomarna och föräldrarna.

Både i intervjuerna med ungdomarna och med föräldrarna uppgavs beskrivningen de fick av Stödcentrums verksamhet vara ”att prata med någon”. Någon ungdom fick även en broschyr av polisen och några av mammorna berättar om att de fått eller erbjudits information skriftligt i form av brev eller broschyr. En av ungdomarna berättar att beskrivningen hon fick var att få samtala med en kvinna som är specialiserad på samtal med tjejer som blivit utsatta för misshandel eller övergrepp och blev lockad av att få prata med någon som var specialiserad. Ungdomarna som besvarade enkäten fick bedöma hur väl informationen de fått från polisen eller skolan stämde överens med verkligheten. Svaren sammanställs i tabell 5 i antal svar:

Tabell 5. Information om Stödcentrum

I vilken utsträckning tycker du att den information du fick från	I mycket hög utsträckning	I ganska hög utsträckning	I varken hög/låg utsträckning	I ganska låg utsträckning	I mycket låg utsträckning
<i>polisen</i> innan första besöket hos Stödcentrum, stämde med verkligheten	6	14	5	0	8
<i>skolan</i> stämde med verkligheten	0	1	3	0	16

Tjugo ungdomar tycker att informationen från polisen i hög utsträckning stämde med verkligheten medan fem ungdomar upplevde att informationen stämde i mycket låg utsträckning. Bedömningen av informationen från skolan görs av 20 personer medan enbart tre har uppgett att de har fått informationen från skolan. Sexton svarande tycker att informationen från skolan stämde i mycket låg utsträckning med verkligheten.

Alla intervjuade ungdomar, men också föräldrarna, uppgav att de snabbt fått en samtalstid eller kontakt med personalen på Stödcentrum snabbt. Även en socialsekreterare nämner ett tillfälle av akut samtalsbehov där ungdomen fick kontakt snabbt.

Samtalen på Stödcentrum

Första samtalet

Motivationen till att gå på samtal på Stödcentrum varierar. Några ungdomar uppgav i intervjuerna att de själva önskade få samtal medan andra uppgav att de blev övertalade av sin mamma, en bild som ges även i samtal med vissa av mammorna. Socialsekreterarna upplever att de ungdomar som vill vara ”tuffa”, men även de ungdomar som utsätts för sexuella övergrepp och inte vill polisanmäla, är svårmotiverade till kontakt. Även vittnen är svårmotiverade till kontakt, menar de. Polisen berättar att ungdomar inte vill förknippa sig som ”offer” utan vill vara starka. Kuratorerna uppmärksammar de ungdomar som för länge sedan utsattes för brott som svårmotiverade.

De intervjuade ungdomarna var ensamma vid samtalen på Stödcentrum eller så var deras mamma med på första besöket. Enligt de intervjuade ungdomarna och föräldrarna innehöll det första samtalet på Stödcentrum information kring verksamheten och samtal kring det aktuella brottet. En ungdom berättar att denne under första samtalet fick information om att kontakten var frivillig och att behandlaren inte skulle anmäla brottet. Det var viktigt för ungdomen att det inte var något tvång. Vikten av att inte bli tvingad till att polisanmäla uttrycker en annan ungdom:

”Jag är så glad att jag fick välja om jag ville polisanmäla eller ej. Ingen försökte någonsin tvinga mig och alla har varit underbara. (...)”

Några av föräldrarna uppgav i intervjuerna vikten av att ett förtroende skapas vid det första samtalet och att personkemin mellan den unge och behandlaren stämmer.

Samtalen i sin helhet

Ungdomarna fick i enkäten besvara hur många samtal de har haft på Stödcentrum vilket sammanställs i tabell 6:

Tabell 6. Antal samtal på Stödcentrum

Hur många samtal har du haft?	Antal	Andel (%)
1-2 samtal/träffar	11	30
3-4 samtal/träffar	3	8
Fler än 4 samtal/träffar	23	62

Merparten, ungefär sex av tio svarande, har haft fler än fyra samtal på Stödcentrum medan 30 procent har träffats en till två gånger.

Ungdomarna fick i enkäten även skatta bemötandet från Stödcentrum, de råd och det stöd de hade fått. Dessa sammanställs i tabell 7 i antal svar:

Tabell 7. Kontakten med Stödcentrum

I vilken utsträckning är du nöjd med ..	I mycket hög utsträckning	I ganska hög utsträckning	I varken hög/låg utsträckning	I ganska låg utsträckning	I mycket låg utsträckning	Ingen åsikt
<i>det bemötande</i> du fått från Stödcentrum vid dessa samtal	23	14	1	0	0	0
<i>de råd</i> du fått från Stödcentrum vid dessa samtal	18	11	6	0	1	1
<i>det stöd</i> du fått från Stödcentrum vid dessa samtal	22	12	2	0	1	0

Nästan alla svarande är nöjda med bemötandet de har fått från Stödcentrum och ingen uppger ett negativt omdöme. Åtta av tio är i hög utsträckning nöjda med de råd de har fått från Stödcentrum och nio av tio är i hög utsträckning nöjda med det stöd de har fått.

Avseende den känslomässiga aspekten av kontakten med Stödcentrum berättar ungdomarna i intervjuerna att det var bra att någon lyssnade på dem, hjälpte dem på vägen och tog dem på allvar. För några av ungdomarna var det betydelsefullt att få positiv feedback från behandlaren i form av uppmuntran. Några ungdomar säger att behandlaren har lärt känna dem väl vilket de uppgav kändes tryggt. Det har också varit viktigt för några av ungdomarna att inte bli pressade eller stressade under samtalen. Några ungdomar och även en förälder uttrycker att det är viktigt för ungdomar att få stöd från utomstående vuxna. Utöver de aspekter som ungdomarna berättar om i intervjuerna nämner mammorna att det var positivt för deras barn att prata om andra saker än själva brottet samt att deras barn har fått en ny insikt. En av de intervjuade föräldrarna uppskattade att behandlaren ställde så raka frågor i samtalet.

Ungdomarna berättar i intervjuerna om vilket praktiskt stöd de har fått vilket handlar främst om stöd runt rättegången. Ibland har behandlaren varit med på rättegången och förhören hos polisen alternativt erbjudit det stödet. Flertalet av de intervjuade ungdomarna berättar att de fått information och råd kring rättegången. En av ungdomarna säger att de praktiska aspekterna dominerade samtalen mer och mer ju närmare rättegången denne befann sig. De ungdomar som gjorde ett studiebesök i Tingsrätten beskriver det i positiva ordalag som skönt, lugnande och trygghetsskapande. Både i intervjuerna med kuratorerna, socialsekreterarna samt åklagaren framkommer att de upplever det som ett bra och nyttigt stöd för ungdomarna att få se lokalerna i Tingsrätten inför rättegången. Även en av mammorna som intervjuades berättar att de fick praktisk hjälp exempelvis med att söka ersättning.

Ungdomarna berättar i intervjuerna att de har kunnat påverka samtalsinnehållet. En beskrivning som många ger är att behandlaren i början av samtalet frågar vad som hänt sedan sist. Några berättar också att behandlaren har kunnat se ungdomens behov i samtalet och styra in det på det området. Överlag bedömer ungdomarna att en bra balansgång i samtalsinnehållet har funnits och att de fått träffa sin behandlare så ofta de haft behov.

Många av de intervjuade ungdomarna anser inte att det finns något dåligt med Stödcentrums verksamhet. En ungdom kommenterar i enkäten:

”Det fungerar som det ska, helt perfekt.”

En ungdom lyfter fram som mindre bra att behandlaren ibland kunde ta vissa reaktioner för givet. En av föräldrarna uppger att hon var osäker på om syftet med Stödcentrum var att prata om brottet eller andra problem och att fokus inte alltid var på brottet vilket hon upplevde som negativt.

En av ungdomarna och även några föräldrar tar upp marknadsföringen som ett område som måste förbättras. De uttrycker att verksamheten inte når ut till alla och att det finns fler ungdomar i behov av stöd än de som känner till verksamheten. Några föräldrar menar att alla brottsutsatta inte tar kontakt med polisen och därför mister informationen om möjlighet till Stödcentrum.

I intervjun med polisen föreslås att vid utskick av anmälan även bifoga Stödcentrums broschyr trots att det redan idag bifogas mycket information till anmälan. Marknadsföring nämns också av socialsekreterare och kuratorer. Kuratorerna föreslår att Stödcentrum informerar i skolorna och i särskilda målgrupper i förebyggande syfte. Detta önskemål uttrycker en ungdom:

”Mer info till skolorna om att ni finns!”

Många ungdomar känner inte till möjligheten till stöd, menar kuratorerna. Ett förslag är att detta moment skulle kunna ingå i samhällsorientering.

En av ungdomarna lyfter fram väntetiden för psykologkontakt som negativ:

”Efter rättegången, fick jag vänta på psykolog länge. Jag hade Stödcentrum under tiden vilket ersatte lite behovet att prata med någon. Psykologmötena gav inte mycket utan det var bättre med Stödcentrum.”

Tre av de intervjuade ungdomarna säger vid intervjutillfället att de fortfarande går på samtal på Stödcentrum och resterande tre att de avslutat kontakten på eget initiativ. En av de intervjuade föräldrarna uppger att avslutet av kontakten var bra men bedömer att samtalsbehovet fortfarande finns. Mamman förklarar vidare anledningen till att sonen inte ville fortsätta kontakten var kanske en rädsla att bli utstött, det var inte ”tufft” att gå på samtal.

Alla ungdomar uppger i intervjuerna antingen att de skulle rekommendera Stödcentrum eller att de redan hade rekommenderat det till en kompis. Även mammorna uppger att de skulle rekommendera andra familjer i samma situation.

Anhöriga

Flera av de intervjuade föräldrarna uppger att hela familjen påverkades av brottet.

I enkäten fick ungdomarna besvara om de berättat för sina föräldrar om brottet. Tabell 8 visar svaren:

Tabell 8. Om föräldrarnas vetskap om brottet

Har du berättat för dina föräldrar/vårdnadshavare om brottet?	Antal	Andel (%)
Ja	28	74
Ja, till viss del	9	24
Nej	1	3

Nästan alla har berättat för sina föräldrar om brottet och av dessa har var fjärde delvis berättat om brottet. En av de svarande har inte berättat för sina föräldrar om brottet.

I enkäten får ungdomarna även bedöma stödet från föräldrarna (se tabell 9):

Tabell 9. Om föräldrarnas stöd

Hur har stödet från dina föräldrar varit?	Antal	Andel (%)
Jag har fått <i>stort</i> stöd	22	58
Jag har fått <i>visst</i> stöd	14	37
Jag har <i>inte fått</i> stöd	2	5

Nästan sex av tio svarande uppger att de har fått ett stort stöd av sina föräldrar medan endast två ungdomar uppger att de inte fått stöd av sina föräldrar.

I intervjuerna med mammorna berättar de om hur föräldrarollen påverkats av brottet. En förälder beskriver ett ifrågasättande av sin roll:

"Man ifrågasätter sig själv, vid sådana situationer, som förälder."

En annan mamma menar att hon skulle ha behövt stöd i sin föräldraroll kring hur hon ska hantera sitt barns reaktioner. Polisen säger i intervjun att föräldrarna är oroliga för att barnen ska ta till hämnd och för att deras barn medverkar i en polisutredning.

I intervjun med kuratorerna framkommer att föräldrarna har ett behov av att få råd kring hur de ska hantera den uppkomna situationen.

Avseende om familjen som helhet fått stöd av Stödcentrum så uttrycker en av mammorna att allt stöd de fick från både polis, skola och Stödcentrum var till hjälp. En annan berättar att samtalen blev till nytta för hela familjen för att det blev lättare att prata hemma. Några av mammorna berättar att de genom att vara med på samtalen fick kunskap om sitt barns tankar och välbefinnande. En av mammorna berättar att hon fick uppskattning och trygghet i att hon agerat rätt som förälder och på det sättet fick stöd i sin roll.

Brottet

Ungdomarna som besvarade enkäten fick uppge om de hade polisanmält brottet de utsattes för (se tabell 10).

Tabell 10. Om polisanmälan

Har polisanmälan gjorts?	Antal	Andel (%)
Ja	27	71
Nej	11	29

Av tabell 10 framgår att sju av tio svarande har polisanmält brottet.

Enligt polisen handlar ungdomsbrott främst om misshandel, olaga hot och ofredande. Misshandel är ett brott som benämns som vanligt även av socialsekreterare och kuratorer. De intervjuade socialsekreterarna uppger att de inte ofta kommer i kontakt med brottsoffer. Ett exempel på detta är när en anmälan inkommer från sjukvården då en våldtäkt har skett så hänvisar socialsekreteraren till Stödcentrum utan att det leder till insatser från socialtjänsten. Ibland har oroliga föräldrar hänvisats till Stödcentrum av socialsekreterare.

I intervjuerna med kuratorerna nämner de olika samhällstendenser. Ett exempel på en sådan tendens är att ungdomar inte anmäler brott då de ser det som meningslöst. Kuratorerna lyfter fram det som en nackdel för ungdomar att det tar lång tid innan rättegången äger rum.

I enkäten fick ungdomarna välja vilka känslor som passade in på dem själva efter att de blivit utsatta för brott. De hade möjlighet att kryssa i flera alternativ (se tabell 11).

Tabell 11. Känslorna efter brottet

	Antal	Andel (%)
Ilkska/arg	31	82
Kränk	30	79
Ledsen	23	60
Hämnd	16	42
Stress	15	40
Inget	3	8
Annat*	2	5

*rädsla

De känslor som flest uppger passade in på dem själva var ilska, att känna sig kränkt och att känna sig ledsen. Även hämndkänslan och stress är vanliga svar.

Ungdomarna fick i intervjuerna beskriva hur de mätte efter att de hade blivit utsatta för brott. De reaktioner de beskriver är att de mätte psykiskt sämre liksom fysiska reaktioner som dålig sömn och avsaknad av ätlust. De nämner olika känslor som skuld-känslor, rädsla, att känna sig ensam, blottad samt att vilja fly. En ungdom säger att det blev mer bråk hemma. En annan beskriver sin reaktion med att sysselsätta sig själv med aktiviteter för att inte konfronteras med det som hade hänt. En av ungdomarna beskriver sina reaktioner:

”Jag mådde dåligt. Kände mig ensam, blottad, ville fly från världen. Var inte i skolan. Sov dåligt. Åt inte bra. Levde ohälsosamt. Som alkohol. Jag var inne i mig själv, pratade inte med någon, ville vara själv, träffade inte någon. Var inne på mitt rum. (...) Jag struntade i allt, var elak.”

Även mammorna berättar om sina barns reaktioner som otrygghet, att bli inbunden i sig själv, mindre självständig och oftare arg. En förälder beskriver:

”... men självkänslan har fått sig en törn. [Ungdomens namn, f. anm.]frågar mig om jag älskar honom. Eller ´vad skulle du välja, mig eller hela världen?´”

Åklagarens uppfattning är att hämndbrott begås av dem som tidigare varit brottsoffer och ger som exempel misshandel av den tidigare gärningspersonen. En av socialsekreterarna uttrycker att samtalsstödet har en viktig funktion i att dämpa hämndbehovet hos den brottsutsatte och på så sätt hindra utvecklingen av en våldsspiral.

En av de intervjuade socialsekreterarna beskriver vidare ungdomarnas behov av att få upprättelse, stöd och empati. Kuratorerna som intervjuats beskriver att ungdomar som utsatts för brott kan vara rädda för följdbrott och känna osäkerhet kring rättegången. Ungdomarna behöver få svar på konkreta frågor, som en av kuratorerna beskriver:

”Just den här osäkerheten inför rättegången, hur går den till, vad kommer att hända, vad är det som krävs av mig, vilka kommer va där?... ”

Vid tiden för intervjuerna berättar ungdomarna och mammorna att ungdomarna mår bättre eller lika bra som före brottet. De uppger att de känslorna och de fysiska reaktionerna inte finns längre. En av mammorna säger om sin son:

”Han har utvecklats mer efter det stödet. Han har bättre självförtroende, han är bättre på att stå emot, att inte ta åt sig. Han har fått perspektiv.”

Ungdomarna fick i enkäten bedöma hur de upplevde att samtalen på Stödcentrum påverkat deras välbefinnande(se tabell 12).

Tabell 12. Om samtalens påverkan

Upplever du att samtalen hos Stödcentrum har påverkat hur du mår idag?	Antal	Andel (%)
jag mår bättre tack vare samtalen	32	89
det är inte någon skillnad	4	11
jag mår sämre på grund av samtalen	0	0

Nio av tio upplever att de tack vare samtalen på Stödcentrum mår bättre medan en av tio upplever att samtalen inte har gjort någon skillnad.

Alla intervjuade ungdomar uppger att Stödcentrum har varit till hjälp och stöd. Även föräldrarnas intryck är att Stödcentrum har haft betydelse för deras barn. Två av ungdomarna poängterar vikten av behandlarens hjälp. En annan ungdom uppger att behandlaren hjälpte till med alla delar av ungdomens liv och tog kontakt med både skola och familj åt dennes vägnar. En annan ungdom berättar att det bästa med Stödcentrum var behandlarens bekräftelse på att

det var en hemsk händelse denne hade varit med om. Före det upplevde ungdomen att alla skulle tro att denne var löjlig och upplevde dessutom att polisen visat sig oförstående.

En av föräldrarna berättar att bearbetningen av brottet inte bara berott på samtalskontakten. Även att komma ifrån de normala levnadsmönster och tidsfaktorn var delar i bearbetningen. Även en av de intervjuade ungdomarna lyfter fram tidsfaktorn då det nästan förflutit två år sedan brottet inträffat, vilket också har spelat sin roll i att hon mådde bättre.

En av de intervjuade föräldrarna anser att Stödcentrums verksamhet är bland det bästa för kommunen att satsa på. En annan förälder menar att samtal är viktiga för ungdomarna:

”Det är bra att Stödcentrum finns. Ungdomar har ett behov av att prata av sig. Lite äldre ungdomar tror jag kan uppskatta samtalen. Det är en viktig verksamhet.”

Flera av aktörerna runt om som intervjuats uttrycker att Stödcentrum verksamhet är viktig. Åklagaren berättar i intervjun att de före Stödcentrum kontaktade brottsofferjouren när de kom i kontakt med brottsutsatta. Socialsekreterarna beskriver Stödcentrum som ett bra inslag där kompetens och specialisering återfinns.

Samarbetet med Stödcentrum

För polisen och åklagaren består samarbetet med Stödcentrum av informella kontakter då personalen från Stödcentrum kommer förbi spontant eller ringer vid behov. På liknande sätt ser kontakten ut mellan socialsekreterare, liksom kuratorerna, och Stödcentrum. Kuratorerna nämner en referensgrupp med Brå och en av socialsekreterarna nämner ”trygg i tingsrätt” som exempel på samarbeten. Det framkommer i intervjuerna att behandlarna från Stödcentrum har hållit i informationsmöten för både polis och åklagare om sin verksamhet.

I intervjuerna ges olika förslag för utvecklingen av samarbetet mellan de olika aktörerna och Stödcentrum. Ett sätt att utveckla samarbetet mellan åklagare och Stödcentrum är att de informerar och påminner åklagarna om sin verksamhet. En liknande utveckling av samarbetet föreslås av några socialsekreterare där informationen, som de menar, skulle behövas med jämna mellanrum på grund av personalens höga omsättning. En av socialsekreterarna tycker dock att ett mer tidseffektivt sätt vore lämpligare då de redan idag har många informationsträffar med nya verksamheter som kommer till. En annan socialsekreterare uttrycker önskemål om att diskutera de ungdomar som är både gärningspersoner och brottsoffer men även få tips kring dem som är svåra att motivera till kontakt.

Stödcentra nationellt

En brottsofferstödjare från Stödcentrum för unga brottsoffer i Göteborg berättar hur stödet till vittnen har utformats hos dem. Genom inspiration från Stödcentrum i Stockholm hade de rekryterat juridikstuderande som stöd för både brottsoffer och vittnen, något som de under hösten 2008 beslutade att utveckla på grund av för lite användning. I samarbete med brottsofferjouren har de överenskommit att även de unga vittnena får tillgång till brottsofferjourens vittnesstödjare. Brottsofferstödjaren berättar att möjligheten till stöd för vittnen omnämns i deras broschyr och på hemsidan men det är högst ovanligt att vittnen söker hjälp hos dem.

I intervjun med Ann Hellströmer uppger hon att vittnen är ännu mer osynliga än brottsoffer och det är ovanligt att de söker hjälp. De kan bli bortglömda i en polisutredning, då polisen lättare glömmer bort att erbjuda kontakt med Stödcentrum när det gäller vittnen. Hellströmer och forskaren Magnus Lindgren uppmärksammar även behovet av stöd hos anhöriga för att på detta sätt stötta brottsoffer bättre. För Ann Hellströmer definieras anhöriga inte bara som föräldrar men även som pojkvän eller flickvän och kompisar.

I intervjun med forskaren Magnus Lindgren poängteras vikten av att alla ungdomar känner till Stödcentrum. Han uppmärksammar vidare att samverkan mellan polis och socialtjänst måste fördjupas. Polisen, menar han vidare, måste värdesätta Stödcentrum som en enorm resurs. Socialtjänsten anser han har långsamt börjat bredda klientfokus till att även inkludera brottsutsatta. De stödcentra som finns utgör ett steg i rätt riktning avseende samverkan mellan polis och socialtjänst. Enligt Ann Hellströmer behövs mer kunskap av dem som möter unga brottsoffer och hon efterfrågar även ett bättre arbete med gärningspersonerna. En nackdel hon lyfter fram är att det tar lång tid innan rättegången äger rum vilket är negativt för ungdomarna.

Särskilda grupper

Både polisen, åklagaren och kuratorerna lyfter fram vittnen som en målgrupp som har behov av stöd. De menar att det finns ett stort behov hos vittnen att få prata och de borde också ses som brottsoffer. Det finns osäkerhet hos vissa av de intervjuade om Stödcentrum erbjuder stöd till vittnen där några av kuratorerna berättar att de ändå hänvisat vittnen till Stödcentrum. Föräldrarna till vittnen uppges vara mer oroliga då de inte vill att deras barn ska bli ”indragna i något” och att de behöver få kunskap om vikten av att vittna för att kunna utreda brott. En av mammorna som intervjuades uttrycker sin besvikelse över att andra barn kommer undan med vad som helst. Det är viktigt att inte lära barnen att komma undan, menar åklagaren.

Föräldrarna till brottsoffer är en grupp som socialsekreterarna uttrycker önskemål om att Stödcentrum kunde ta emot.

De ungdomar som utsätts för hot och våld, blir kränkta eller utsätts för mobbing bör uppmärksammas, uttrycker socialsekreterarna.

En typ av brott som diskuterades mycket i intervjuerna med kuratorerna och med socialsekreterarna var sexualbrott, där ungdomen blivit utsatt för en kränkning och känslorna av skuld och skam finns med. En grupp som särskilt uppmärksammades var tjejer som utsätts för olika sexuella kränkningar. I diskussionen med kuratorerna reflekterar de över att de inte alltid hänvisat dessa tjejer till Stödcentrum eftersom de själva inte ser sig som brottsoffer. En attityd som lyfts fram av kuratorer och socialsekreterare är tjejernas syn på sig själva som "medskyldiga" och att de får "skylla sig själva". Några citat illustrerar erfarenheterna kring ungdomar som utsatts för sexualbrott:

"En kategori till är tjejer som blir utsatta för olika sexuella kränkningar, övergrepp(...) De är väldigt duktiga att skylla på sig själva." - kurator

"Sexualbrott, det är också en typ av brott där man kränker väldigt mycket individen, den enskilda. Det är en prioriterad grupp framför dem som (...) blir av med sin mobil, det är ersätligt på något sätt... Just när integriteten blir så pass sönderhackad." – socialsekreterare

"Det blir mycket identitetsfrågor, det här att vara omtyckt, att bli gillad för den man är eller vill vara. Och så händer det olika saker, våld eller sexuella utnyttjanden. Även om man var med på det i stunden men konsekvenserna bli oanade. Alla bilder som hamnar på nätet." - socialsekreterare

Slutsatser

Brottsoffer är en grupp som relativt nyligen har fått uppmärksamhet. De intervjuade ser oroligt på samhällsutvecklingen att inte anmäla brott. Risken är att de unga fylls av hämndbegär och begår hämndbrott eller att de tappar förtroendet för rättsväsendet, vilket utgör en grundtrygghet i samhället. Stödet till unga brottsoffer är på många olika sätt en angelägenhet för alla myndigheter och organisationer som kommer i kontakt med dem och för deras anhöriga.

I detta avsnitt kommer utvärderingen av Stödcentrum för unga brottsoffer i Uppsala besvara de aktuella frågeställningarna:

- Hur upplever ungdomar, som kommer i kontakt med Stödcentrum för Unga Brottsoffer, det stöd de får?
- Hur upplever andra grupper det stöd ungdomarna och dess anhöriga erbjuds?
- Vad fungerar bra i verksamheten?
- Vad borde fungera annorlunda?

Ungdomarnas upplevelser

De intervjuade ungdomarna beskriver stödet de fått i positiva ordalag och några av dem har svårt att lyfta fram områden där stödet kan förbättras eller utvecklas.

I utvärderingen uppmärksammas betydelsen av det första samtalet då ett förtroende och tillit behöver skapas för att ungdomen ska vilja komma tillbaka speciellt för dem som övertalats till kontakt av sin familj eller någon i ungdomens nätverk.

Ungdomarna beskriver både i intervju och i enkätresultatet olika reaktioner efter att ha utsatts för ett brott. Flera av dem uppger att de mår bättre efter kontakten med Stödcentrum. I de tidigare utvärderingarna av stödcentra i Sverige konstaterades att Stödcentrums verksamhet upplevdes som ett stöd²⁶.

Ungdomarna lyfter fram behandlarens roll, som många gånger har varit avgörande för dem, i bearbetningen av brottet men även andra faktorer utanför Stödcentrum uppges som bidragande orsaker till förbättringen.

Några ungdomar som utsatts för brott är svårmotiverade till kontakt med Stödcentrum för unga brottsoffer, visar utvärderingsresultaten. Några som framträder som särskilt svårmotiverade är de som inte vill förknippas med offerbegreppet och de som utsätts för sexuella övergrepp men även vittnen till brott. Många ungdomar övertalas till kontakt av sina föräldrar och därför har de en central roll.

²⁶ Se under avsnittet tidigare forskning.

Aktörernas upplevelser och roll

De intervjuade aktörerna, polis och åklagare, socialsekreterare och kuratorer samt brottsoffrens föräldrar, lyfter fram Stödcentrums verksamhet som en värdefull kommunal satsning. Kompetens och specialisering mot unga brottsutsatta uppmärksammas som positiv. De flesta aktörer uppger att en informell fungerande kontakt finns mellan dem och Stödcentrum. Forskaren Magnus Lindgren skriver om samverkans roll i sitt förord till ”Hej, Hoppas allt är ok”²⁷ att forskning visar att en utvecklad och strukturerad samverkan krävs mellan olika aktörer för att åstadkomma förbättringar och att Stödcentrums verksamhet är ett utmärkt exempel på en sådan samverkan.

Av utvärderingsresultatet framkommer att vissa föräldrar kan behöva stöd i sin föräldraroll vilket Stödcentrum kan bidra med då hela familjen påverkas. Utvärderarens intryck är att det är vanligare att mammorna följer med sina ungdomar på stödsamtal och det är även de som omtalas mest i utvärderingen. En attityd hos några ungdomar var att inte vilja förknippas med offerbegreppet. I vissa fall kan det dock vara mindre legitimt för en kille att gå på samtal, som en förälder berättar i en av intervjuerna att hennes son troligen inte ville gå på samtal för att det inte var ”tufft”. Därför kan det vara extra viktigt att papporna ger ett gott exempel och följer med sina ungdomar och är en förebild i att stödsamtal behövs.

Forskaren Magnus Lindgren säger i intervjun att socialtjänsten långsamt har börjat bredda klientfokus till att även inkludera brottsutsatta. Socialtjänstens huvudsakliga fokus på gärningspersonen framträder även i intervjuerna när en anmälan om en våldtäkt som inkommer från sjukhuset nämns²⁸. I exemplet menar socialsekreteraren att personen hänvisas att ta kontakt med stödcentrum utan att kontakt med myndigheten inleds. Just ett liknande fall beskriver Ann Hellströmer i ”Hej, hoppas allt är OK” där det blev särskilt tydligt att kunskap och insikt saknades då hon skickade en kopia på en polisanmälan om en våldtäkt på en ung flicka som kom tillbaka med vändande post. Socialtjänsten i flickans hemkommun undrade varför de hade fått information eftersom gärningspersonen inte var skriven där.

Ungdomarnas behov av stöd, empati och att få svar på sina konkreta frågor lyfts fram av olika aktörer men även deras rädsla för följd brott.

Styrkor

Utvärderaren bedömer att en framträdande styrka är Stödcentrums goda tillgänglighet. Av resultatet framkommer att det är svårare att motivera en ungdom om lång tid förflutit från brott därför kan tillgängligheten vara avgörande för vissa ungdomar.

Bemötandet har fått positiva omdömen både i intervju- och enkätresultaten. Den känslomässiga och den praktiska aspekten har varit av betydelse för ungdomarna. Viktiga komponenter har varit att bli lyssnad till, att få positiv feedback, att inte bli pressad i samtalet

²⁷ A. Hellströmer och U. By, *Hej, hoppas allt är ok*, Jure förlag, Stockholm, 2008.

²⁸ Med anmälan åsyftas här anmälan till socialnämnden enligt Socialtjänstlagen (2001:453) 14 kap 1 § där olika myndigheter som berör barn och unga är skyldiga att genast anmäla till socialnämnden om de i sin verksamhet får kännedom om något som kan innebära att socialnämnden behöver ingripa till ett barns skydd.

samt att få råd och stöd kring rättegången. Studiebesöken i Tingsrätten framställs av flera aktörer och av ungdomarna som trygghetsskapande och lugnande. Ungdomarna lyfter fram i resultatet att de fortsatte samtalskontakten då det var frivilligt och inget tvång fanns med. Ungdomarna har haft möjlighet att påverka samtalsinnehållet.

Utvärderaren ser att det är av särskild vikt att upprätthålla dessa bärande moment i stödet som erbjuds till ungdomarna som visar sig ha gett goda resultat.

Utvecklingsområden

Av utvärderingsresultaten framkommer att ungdomarna och föräldrarna främst får kontakt med Stödcentrum genom polisen. Av 27 ungdomar som gjort polisanmälan är det endast en som uppger att denne inte fått information från polisen²⁹. Polisen är alltså i många fall förstahandskällan och många ungdomar som inte polisanmäler får inte information om det stöd de kan få. Alla andra aktörer hänvisar ibland ungdomar till Stödcentrums verksamhet. Forskaren Magnus Lindgren understryker vikten av att alla ungdomar känner till Stödcentrum. Utvärderaren vill därför uppmärksamma *marknadsföringen av Stödcentrums verksamhet* som ett utvecklingsområde där de intervjuade ger olika förslag i utvärderingen.

Polisens betydelsefulla roll för Stödcentrum gör osäkerheten hos den intervjuade polisen kring rutinerna att informera brottsutsatta ungdomar i åldrarna 18-20 år särskilt oroväckande. Polismyndigheten bör enligt utvärderaren se över att alla som kommer i kontakt med brottsoffer har kännedom om Stödcentrum. Som även Magnus Lindgren nämner i intervjun bör Stödcentrum ses som en resurs för polisen särskilt då några av aktörerna påpekar stödets funktion i att dämpa hämndbrott. Särskilt är detta relevant när unga i högre grad är utsatta för brott³⁰.

Det är enligt utvärderaren oroande att socialsekreterarna förutsätter att alla polisanmälningar automatiskt vidarebefordras till Stödcentrum vilket inte är fallet. Det är angeläget att alla aktörer blir medvetna om rutinerna som gäller för att kunna hänvisa ungdomar korrekt. Ann Hellströmer understryker behovet av fördjupad kunskap hos de olika aktörerna om brottsoffer. Enligt utvärderaren bör *information och kunskap om Stödcentrums verksamhet* kontinuerligt ges bland de olika aktörerna som kommer i kontakt med ungdomar.

Ett annat utvecklingsområde som utvärderaren uppmärksammar är *stödet till ungdomar som utsätts för sexualbrott* eller andra sexuella kränkningar. Dessa ungdomar beskrevs som en svärnotiverad grupp som många gånger ser sig själva som "medskyldiga". Några av aktörerna hade inte själva reflekterat över att dessa ungdomar kunde hänvisas till Stödcentrum just på grund av ungdomarnas syn på det som hade hänt. Utvärderarens förslag är att ungdomar som utsätts för sexuella övergrepp bör lyftas fram i informationen som ges till de olika aktörerna och i marknadsföringen som riktar sig till ungdomar.

Vittnen är en grupp av ungdomar som flera aktörer anser vara i större behov av stöd och ibland större än brottsoffer. Stödcentrum i Uppsala har inte uttalat en verksamhet eller stöd riktad till vittnen. I ett nationellt perspektiv framgår det både av intervjun med brottsofferstödjaren från Stödcentrum i Göteborg och med Ann Hellströmer att vittnen är svåra att nå men att de också ofta glöms bort. Kuratorerna som intervjuades har hänvisat

²⁹ Jämför uppgifterna i tabell 4 och tabell 10.

³⁰ Socialstyrelsen, *Stödcentra för unga brottsoffer*, 2005.

vittnen till Stödcentrum men om detta stöd erbjuds anser utvärderaren att det är viktigt att det också framkommer på olika sätt i information till ungdomar.

Utvärderarens mening är att stöd till vittnen och till deras anhöriga bör ges. Utvärderaren vill slutligen poängtera att de resurser som krävs bör tillhandahållas och kompetensen hos personalen bör tas tillvara för att upprätthålla den specialiseringen som finns mot unga brottsutsatta. Enligt undersökningens resultat utgör stödet till unga vittnen nästa steg för verksamheten. Stödet till unga främjar en hållbar utveckling i samhället särskilt eftersom benägenheten att anmäla brott är låg hos unga.

Utvärderarens rekommendationer sammanfattas enligt nedan:

<ul style="list-style-type: none">• Att <i>marknadsföra</i> Stödcentrums verksamhet bland unga i Uppsala.
De intervjuade ger flera förslag kring hur information till ungdomar kan utformas.
<ul style="list-style-type: none">• Att kontinuerligt <i>ge information och kunskap</i> om Stödcentrums verksamhet bland de olika aktörerna som kommer i kontakt med brottsoffer.
Det är viktigt att aktörer som socialtjänsten och skolan har rätt information om Stödcentrums verksamhet och målgrupp för att nå ut till ungdomar som behöver stöd och hjälp.
<ul style="list-style-type: none">• Att särskilt <i>uppmärksamma</i> stödet till ungdomar som utsätts för <i>sexualbrott</i> eller andra sexuella kränkningar men även stödet till anhöriga.
Detta kan vara ett inslag i den marknadsföring som görs till ungdomar och till den informationen som vänder sig till aktörer som kommer i kontakt med ungdomar.
<ul style="list-style-type: none">• Att även <i>erbjuda stöd till unga vittnen</i> och deras <i>anhöriga</i> samt ange detta i Stödcentrums informationsmaterial.
Stödet till vittnen och deras anhöriga kan inte ske på bekostnad av specialiseringen mot brottsoffer och den kompetensen som finns i verksamheten utan det är viktigt att den behålls. En korrelation måste finnas mellan utökning av målgruppen och verksamhetens resurser för att uppnå en god kvalitet i stödet.

Referenser

Brottsförebyggande rådet. *Brottsoffers benägenhet att polisanmäla brott*. Stockholm, 2008: 12.

Erlanddotter-Andersson, Susanne. *Samarbete mellan Polisen och Stödcentrum för unga brottsoffer; en promemoria om sekretessfrågor*. Polismyndigheten i Uppsala län, Uppsala, 2005 (DRN AALM-005-6233/05).

Hansen Löfstrand Cecilia. *Det här är större än en mottagning*. FoU i Väst, Göteborg, 2008.

Hellströmer, Ann och By, Ulrika. *Hej, hoppas allt är ok*. Stockholm, Jure förlag, 2008.

Kvale, Steinar. *Den kvalitativa forskningsintervjun*. Lund, Studentlitteratur, 1997.

Rytterbro, Lise-Lotte och Eklund, Anna. *Tiden läker alla sår?*. Stockholms universitet, Stockholm, 2006.

Socialstyrelsen. *Stödcentra för unga brottsoffer*. 2005.

Socialtjänstlagen (2001:453). 5 kap 11§.

Wibeck Victoria. *Fokusgrupper*. Lund, Studentlitteratur, 2000.

Otryckta källor

Uppsala Kommun. *Verksamhetsbeskrivning av Stödcentrum för unga brottsoffer i Uppsala kommun*.

Uppsala Kommun. *Ungdomscentrums Åtagande 2008*.

Webbplatser

www.boras.se

www.eskiltuna.se

www.goteborg.se

www.malmo.se

www.nacka.se

www.newsdesk.se

www.nynashamn.se

www.orebro.se

www.roslagen.se

www.sigtuna.se

www.sodertalje.se

www.solna.se

www.stockholm.se

www.sundsvall.se

www.taby.se

www.tabydanderyd.se

www.tyreso.se

www.vaxholm.se

www.vasteras.se

Bilaga 1- Frågor till ungdomar som besökt Stödcentrum

INFORMATION/INNAN

- Hur gick det till när du först fick reda på att Stödcentrum existerar (varifrån/ i vilket sammanhang)?
- Hur fick du Stödcentrum beskrivet – stämde beskrivningen såhär i efterhand?
- Fick du ett brev hemsänt från Stödcentrum till dig innan ditt första samtal – var det bra/tillräcklig information som stod där? Hur var den informationen?
- Vem initierade kontakten med Stödcentrum?
- Hur lång tid gick det från att du frågade om du fick veta att Stödcentrum finns, till dess att du faktiskt hade ditt första samtal?

FÖRSTA SAMTALET

- Hur tyckte du att första samtalet var – om du försöker minnas tillbaks hur du tänkte när du var där?
- Hade du din förälder med vid första samtalet – pratade ni mycket hemma kring samtalet i samband med första besöket? Hur gick ert resonemang?
- Kändes det självklart efter första samtalet att du skulle fortsätta att gå dit igen?

UNDER SAMTALENS GÅNG

- Tycker du att ni har pratat om ”rätt saker” när ni hade era samtal (t ex angående uppdelning praktiska ting respektive ”måendet”)? Vad har varit bra, dåligt, betydelsefullt?
- Har du kunnat påverka samtalen?
- Tycker du att det har varit lagom lång tid mellan träffarna?
- Gjorde ni några studiebesök (t ex till tingsrätten) under den tid du varit på Stödcentrum? Tycker du att besöket var bra, eller borde det ha fungerat annorlunda?

DÅTID - NUTID

- När du kom till Stödcentrum första gången – Kan du beskriva hur du mådde då? (t ex sömn, ätlust, skola, fritid – kompisar)
- Går du fortfarande på samtal hos Stödcentrum? Om nej: Kändes det rätt i tiden att göra avslut när ni gjorde detta? Fattades detta beslut tillsammans av dig och personal från Stödcentrum?
- Kan du beskriva ditt mående idag??
- Hur tycker du att Stödcentrum har hjälpt dig?

AVSLUTNINGSPRÅGA

- Om en kompis till dig idag skulle berätta för dig att han/hon råkat ut för ett brott – skulle du då rekommendera denna att kontakta Stödcentrum (varför/varför inte)?

Telefonintervju (kortare version)

1. Kan du beskriva hur du fick kontakt med Stödcentrum?
(beskrivning, brev, bra/tillräcklig information, självklart att besöka Stödcentrum)
2. Vilka är dina intryck från första samtalet på Stödcentrum?
(kändes det självklart efter första samtalet att du skulle fortsätta att gå dit igen)
3. Vad har varit bra, dåligt, betydelsefullt?
4. Har du känt att du har påverka samtalen? (pratad om det du ville)

5. När du kom till Stödcentrum första gången - Hur mårde du då? (t ex sömn, ätlust, skola, fritid – kompisar)
6. Finns det skillnader som du ser det angående hur du mår idag jämfört med när du kom till första samtalet (se motsvarande kriterier)?
7. Hur tycker du att Stödcentrum har varit till hjälp?
8. Om en kompis till dig idag skulle berätta för dig att han/hon råkat ut för ett brott – skulle du då rekommendera denna att kontakta Stödcentrum (varför/varför inte)?

Bilaga 2- Frågor till föräldrar vars barn har besökt Stödcentrum

INFORMATION/INNAN

- Hur gick det till när er familj först fick reda på att Stödcentrum existerar (varifrån/ i vilket sammanhang)?
- Hur fick ni Stödcentrum beskrivet – stämde beskrivningen såhär i efterhand?
- Fick ni ett brev hemsänt från Stödcentrum till er innan första samtalet – var det bra/tillräcklig information som framkom i texten? Saknades något?
- Hur kändes det ur ditt perspektiv självklart att ditt barn skulle besöka Stödcentrum? Hade du och ditt barn samma åsikt kring detta (eller fick du t ex övertala ditt barn att gå dit)? Hur lång tid gick det från att er familj fick veta att Stödcentrum fanns, till dess att ditt barn hade sitt första samtal?

FÖRSTA SAMTALET

- Var du som förälder med när ditt barn hade sitt första samtal? Om ”ja”: Hur tyckte du att detta samtal var?
- Pratade ni mycket hemma inom familjen kring samtalet i samband med första besöket? Hade du och ditt barn likartad åsikt om samtalet? Hur gick ert resonemang?
- Kändes det självklart (för dig och ditt barn) efter första samtalet att hon/han skulle fortsätta att gå dit igen?

UNDER SAMTALENS GÅNG

- Generellt när ditt barn har varit på samtal på Stödcentrum – har ditt barn velat prata om samtalen med er övriga i familjen? Av det du har hört – har ditt intryck varit att samtalen har handlat om ”rätt saker”, eller har du en uppfattning att något borde ha fungerat annorlunda (t ex angående uppdelningen mellan information kring praktiska ting, respektive samtal om hur ditt barn mår)?

DÅTID - NUTID

- När ditt barn kom till Stödcentrum första gången – Kan du beskriva hur ditt barn mådde då? (t ex sömn, ätlust, skola, fritid – kompisar)
- Går ditt barn fortfarande på samtal hos Stödcentrum? Om nej: Var det som du uppfattar det rätt i tiden att göra avslut när detta gjordes?
- Kan du beskriva hur ditt barn mår idag??
- Hur tycker du att Stödcentrum har varit till hjälp?

FAMILJEN I SIN HELHET

- Om du tittar på er familj i sin helhet – I vilken mån har ni övriga påverkats av det som drabbat ert barn? Har ni som familj totalt sätt haft nytta av att ert barn har gått på samtalen på Stödcentrum?
- I vilken mån borde något ha fungerat annorlunda angående uppbackningen till er familj som helhet? Har du som förälder upplevt ett behov av att ha haft en egen stödkontakt?

AVSLUTNINGSPRÅGA

- Om en vuxen person i din bekantskap skulle berätta för dig att han/hon har ett barn som råkat ut för ett brott – skulle du då rekommendera denne att försöka förmå sitt barn att gå på samtal på Stödcentrum (varför/varför inte)?

Bilaga 3- Intervjuguide för åklagare/polis

SAMARBETE

Samarbetet mellan åklagaren och Stödcentrum

; Vilka samarbetsformer finns idag mellan Stödcentrum och åklagare/polis? Vilka fördelar finns i samarbetet, vilka nackdelar?

; Skulle samarbetet mellan åklagare/polis och Stödcentrum kunna utvecklas ytterligare? Hur? ; att medarbetarna från Stödcentrum fysiskt ibland sitter i Polishuset – hur fungerar detta sett ur åklagarens perspektiv?

BEHOV

Behoven hos de unga brottsoffren

; Kan du beskriva behoven som du ser hos de unga ni möter.

Behoven hos de anhöriga

; Kan du beskriva behoven som du ser hos de anhöriga ni möter.

Att beskriva ett typiskt fall

; hur går det till? I vilket skede nämns Stödcentrum? Vilka reaktioner kan nämnas?

STÖDCENTRUM

Ungdomarnas behov

; Uppfyller Stödcentrum behoven hos de ungdomar ni möter? Finns det ungdomar som svårare nås eller motiveras till kontakt? Exempel för det som fungerar eller inte.

; Vad skulle bli effekten om Stödcentrum inte längre fanns?

; ”hämndaspekten” – i vilken utsträckning kan Stödcentrums arbete bidra till att färre brott, i andan av hämndbrott, genomförs bland unga?

Föräldrarnas behov

; Uppfyller Stödcentrum behoven hos de anhöriga ni möter?

Stöd till vittnen?

Kontakt/information

; Hur lång tid tar det för ungdomar och eller föräldrar som önskar att få kontakt med Stödcentrum? Hur upplever du informationen som lämnas till ungdomarna kring polisutredningen och om kontakten med rättsväsendet?

Bilaga 4- Intervjuguide för socialsekreterare/ kuratorer

SAMARBETE

Samarbetet mellan socialsekreterare och Stödcentrum;

Vilka samarbetsformer finns idag mellan socialtjänst/ grundskola/gymnasium och Stödcentrum för unga brottsoffer? Vilka fördelar finns i samarbetet, vilka nackdelar?

Skulle samarbetet mellan socialtjänst/grundskola/gymnasium och Stödcentrum kunna utvecklas ytterligare? Hur?

BEHOV

Behoven hos de unga brottsoffren;

; Kan du beskriva behoven som du ser hos de unga ni möter.

Vilka bilder har ni av ungdomsbrottslighet? Skiljer sig bilden av ungdomsbrott mellan grundskola/gymnasium?(kuratorer)

Behoven hos de anhöriga;

; Vilka behov tror ni finns hos de anhöriga till offren?

Erfarenheter av kontakt;

; Vilken erfarenhet finns av Stödcentrum? Har ni föreslagit Stödcentrum för unga som utsatts för brott? Vilka reaktioner kan nämnas kring Stödcentrum?

STÖDCENTRUM

Ungdomarnas behov;

Är Stödcentrum känt bland ungdomar som ni möter? Finns det ungdomar som svårare nås eller motiveras till kontakt? Exempel för det som fungerar eller inte.

;Vad skulle bli effekten om Stödcentrum inte längre fanns?

Upplever ni att det finns andra målgrupper inom ungdomsbrottslighet som bör uppmärksammas?

TELEFONINTERVJU (kortare version):

- 1) Hur upplever du att samarbetet med Stödcentrum för unga brottsoffer fungerar?
- 2) Skulle samarbetet mellan gymnasium/socialtjänst och Stödcentrum kunna utvecklas ytterligare? I så fall hur?
- 3) Kan du beskriva vilka behov som du ser hos ungdomar som blivit utsatta för brott?
- 4) Vilken bild har du av ungdomsbrottslighet idag?
- 5) Hur fungerar motivationen till kontakt med Stödcentrum?
- 6) Vad skulle bli effekten om Stödcentrum inte längre fanns?
- 7) Upplever du att det finns andra målgrupper inom ungdomsbrottslighet som bör uppmärksammas? (ev. hänvisning till fokusgruppen)

Bilaga 5- Intervjuguide till nätverket

Grundaren:

- Hur har ungdomsbrottsligheten utvecklats sedan starten av Stödcentrum?
- Vad är nästa steg av stöd till unga brottsoffer?
- Finns någon grupp som behöver uppmärksammas?

Forskaren:

- Hur skulle du beskriva utvecklingen som har skett av stöd till unga brottsutsatta?
- Vilken utveckling skulle du vilja se framöver?
- Vad är viktigt att satsa på?

Stödcentrum Göteborg:

- Kan du beskriva hur vittnesstödet ni bedriver ser ut?

Bilaga 6- Enkät för ungdomar som besökt Stödcentrum

1.	Kön	☐ Kille	☐ Tjej																		
2.	Ålder	☐ Under 16 år	☐ 16 år eller äldre																		
3.	<p>Varifrån fick du information om att det fanns möjlighet att ha samtal med personal på Stödcentrum? (Vi vill att du anger flera svar om du fått information från flera olika håll.)</p> <p>☐ Information från polisen</p> <p>☐ Information från personal på min skola</p> <p>☐ Information från personal som jobbar inom landstinget</p> <p>☐ Information från kompisar</p> <p>☐ Information från mina föräldrar/vårdnadshavare</p> <p>☐ På annat sätt, beskriv gärna:</p> <p>.....</p> <p>.....</p> <p>.....</p> <p>.....</p>																				
4.	<p>I vilken utsträckning tycker du att den information du fick från polis och/eller skola (se fråga 3) innan första besöket hos Stödcentrum, stämde med verkligheten? (Om du inte fick information av polisen eller skola gå vidare till fråga 5)</p> <table border="1"> <thead> <tr> <th></th> <th>i mycket hög utsträckning</th> <th>i ganska hög utsträckning</th> <th>i varken hög eller låg utsträckning</th> <th>i ganska låg utsträckning</th> <th>i mycket låg utsträckning/ inte alls</th> </tr> </thead> <tbody> <tr> <td>a. Information från polisen.</td> <td>☐</td> <td>☐</td> <td>☐</td> <td>☐</td> <td>☐</td> </tr> <tr> <td>b. Information från skolan.</td> <td>☐</td> <td>☐</td> <td>☐</td> <td>☐</td> <td>☐</td> </tr> </tbody> </table>				i mycket hög utsträckning	i ganska hög utsträckning	i varken hög eller låg utsträckning	i ganska låg utsträckning	i mycket låg utsträckning/ inte alls	a. Information från polisen.	☐	☐	☐	☐	☐	b. Information från skolan.	☐	☐	☐	☐	☐
	i mycket hög utsträckning	i ganska hög utsträckning	i varken hög eller låg utsträckning	i ganska låg utsträckning	i mycket låg utsträckning/ inte alls																
a. Information från polisen.	☐	☐	☐	☐	☐																
b. Information från skolan.	☐	☐	☐	☐	☐																
5.	<p>Har du gjort polisanmälan angående det brott du har drabbats av?</p> <p>☐ Ja</p> <p>☐ Nej</p>																				
6.	<p>Hur många samtal/träffar har du haft på Stödcentrum</p> <p>☐ 1-2 samtal/träffar</p> <p>☐ 3-4 samtal/träffar</p> <p>☐ Fler än 4 samtal/träffar</p>																				
7.	<p>Har du berättat för dina föräldrar/vårdnadshavare angående det brott du drabbats av?</p> <p>☐ Ja</p> <p>☐ Ja till viss del</p> <p>☐ Nej</p>																				
8.	<p>Hur upplever du att stödet till dig varit från dina föräldrar/vårdnadshavare under tiden du haft samtal på</p>																				

Vänd

	Stödcentrum? ☐ Jag har fått stort stöd av mina föräldrar/vårdnadshavare ☐ Ja fått visst stöd av mina föräldrar/vårdnadshavare ☐ Jag har inte fått stöd av mina föräldrar/vårdnadshavare						
9.	Vilka av nedanstående känslor tycker du passar in på dig själv efter det att du blivit utsatt för brott? ☐ Ilska/arg ☐ Kränkt ☐ Ledsen ☐ Inget ☐ Stress ☐ Annat ☐ Hämnd						
10.	Upplever du att samtalen hos Stödcentrum har påverkat hur du mår idag? ☐ Jag upplever att jag mår bättre tack vare samtalen ☐ Jag upplever inte att det är någon skillnad ☐ Jag upplever att jag mår sämre på grund av samtalen						
11.	I vilken utsträckning är du nöjd:						
		i mycket hög utsträckning	i ganska hög utsträckning	i varken hög eller låg utsträckning	i ganska låg utsträckning	i mycket låg utsträckning/ inte alls	ingen åsikt
a.	med det bemötande du fått från Stödcentrum vid dessa samtal	☐	☐	☐	☐	☐	☐
b.	med de råd som du fått från Stödcentrum vid dessa samtal?	☐	☐	☐	☐	☐	☐
c.	med det stöd som du fått från Stödcentrum vid dessa samtal	☐	☐	☐	☐	☐	☐

12. Finns det något angående det sätt som Stödcentrum arbetar som du tycker borde förändras, eller något som du är särskilt nöjd med?

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

Tack för din medverkan!

Publikationer 2008

Kommunikation & IT utvärdering

- 2008:01 Utvärdering av genomförda placeringar vid hem för vård eller boende och avslutade insatser i öppenvård för barn och unga 13-20 år
- 2008:02 Utvärdering av hur en minskning av successionstiden för särskilt boende inom äldreomsorgen kan uppnås
- 2008:03 Utvärdering av föräldrars önskemål och prioriteringar vid val och nyttjande av förskoleverksamhet
- 2008:04 Utvärdering av barns upplevelse av förskolan- en metodutveckling
- 2008:05 Utvärdering av projektet ungdomsbrottsgruppen, delrapport
- 2008:06 Utvärdering av Eksåtra HVB-hem
- 2008:07 UTS Riktlinjer
- 2008:08 En studie av föräldrars tankar kring att använda vårdnadsbidrag
- 2008:09 Effektmål för förskolan. Resultat från föräldraenkät 2008.
- 2008:10 Utvärdering av Trestegsboendet i Uppsala kommun
- 2008:11 Förstärkta insatser i socialt utsatta stadsdelar – en processutvärdering
- 2008:12 Information och kommunikation i Uppsala kommun
- 2008:13 Integrationsbarometer 2007
- 2008:14 Läsванеundersökning Interntidningen Leo
- 2008:15 Föräldraenkät 2008, föräldrar om barnens förskola och familjedaghem i Uppsala kommun
- 2008:16 Uppföljning av elevers sysselsättning en tid efter gymnasieskolan
- 2008:17 Modell för uppföljning av främjande insatser för ungdomar
- 2008: 18 Lokalbeslut UAN 2003-2007
- 2008:19 Utvärdering av Tillvux- ett projekt för att underlätta för vuxna med funktionshinder att kunna studera
- 2008:20 Studie- och yrkesvägledning
- 2008:21 Utvärdering av Vårdplaneringsteamet, delrapport
- 2008:22 Utredning om kommungemensamt resurscentrum för utsatta kvinnor i Uppsala kommun
- 2008:23 Kartläggning av öppenvårds- och institutionsresurser med särskilt fokus mot Eksåtra HVB-hem
- 2008:24 Utvärdering av Gottsundaprocessen
- 2008:25 Uppföljning av vägledning och aktiviteter för ungdomar i Uppsala kommun
- 2008:26 Utvärdering av projektet Kollektivism möter individualism (Kom In)
- 2008:27 Utredning av Statistikenhetens verksamhet
- 2008:28 Utvärdering av Idrottsutbildningar i gymnasieskolan i Uppsala kommun

En förteckning över tidigare rapporter kan beställas från:

Kommunikation & IT, 727 23 10, e-postadress: solveig.algander@uppsala.se

eller under adress: Uppsala kommun, Kommunikation & IT, 753 75 UPPSALA.

Rapporterna finns även på www.uppsala.se/uve

